

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΔΡΑΓΩΓΙΑΣ (Μέρος Α')

Όλοι μας θα επιθυμούσαμε να είμαστε ευτυχισμένοι σε όλη μας τη ζωή. Η ευτυχία είναι ένα από τα σημαντικά αγαθά. Ίσως το **πιο σημαντικό**. Δύσκολα, όμως μπορεί να προσδιοριστεί η έννοια της ευτυχίας και προπαντός **πιο δύσκολα επιτυγχάνεται** από όλους. Τι είναι, όμως ευτυχία! Πως προσδιορίζεται; Είναι κάτι που μας χαρίζεται! Πώς αποχτιέται; Είναι κάτι προσωπικό ή εξαρτάται από πολλούς παράγοντες; Η τύχη τι ρόλο παίζει; Ρυθμίζεται σε κάποιο βαθμό! Ποιου είδους ευτυχία είναι η καλύτερη; Τι είδους άνθρωποι είναι οι ευτυχισμένοι άνθρωποι; Πολλά και αναπάντητα τα ερωτήματα. Μιλάμε φυσικά για μια παρούσα στη ζωή μας ευτυχία και όχι για μια μελλοντική.

Ένα είναι σίγουρο ότι στη σημερινή δική μας κοινωνική αντίληψη και άποψη που κυριαρχεί είναι ότι η ευτυχία εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τα πόσα **υλικά αγαθά** (και βασικά χρήματα) διαθέτουμε για κατανάλωση και πόση **δύναμη** έχουμε για επιρροή στο περιβάλλον μας.

Ο άνθρωπος είναι **ο πρωταγωνιστής της ζωής και ο κύριος αποδέκτης** της. Παρά το ότι τα πάντα παράγονται για τον άνθρωπο και παρά την απίστευτη πληθώρα των σημερινών υλικών κυρίως αγαθών και απολαύσεων η ευτυχία είναι μάλλον **ασύλληπτο αγαθό**.

Ας τα πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Ο άνθρωπος, όπως τουλάχιστο επιστημονικά γίνεται αποδεχτό, **δεν προήλθε από παρθενογένεση**. Δεν είναι αποκομμένος πλήρως από τα άλλα έμβια όντα. Ασφαλώς είναι από πολλές, πλευρές **το πιο τέλειο έμβιο ον**, αλλά έχει ριζώματα και στη φύση και στον άλλο έμβιο κόσμο. Όποια και να είναι η γένεσή του, είτε είναι αποτέλεσμα ανάδυσης του ύπατου φαινομένου της ζωής είτε δημιουργήμα της Υπέρτατης Δύναμης ο άνθρωπος είναι ενταγμένος με δυνατά **ριζώματα στο φυσικό και κυρίως στο ανθρώπινο περιβάλλον**. Τόσο, όμως, το πρώτο όσο και το δεύτερο φαίνεται απείρως μεγάλα για να κατανοηθούν από την ανθρώπινη νόηση.

Πέρα, όμως, από το άπειρο φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον ο ίδιος ο άνθρωπος διαπίστωσε με την δύναμη της **συνειδήσεώς** του ότι υπάρχει και ένας άλλος **εσωτερικός κόσμος** με άπειρες διαστάσεις και αθέατες για τη συνείδηση πτυχές, που συμβάλλει καθοριστικά στη αίσθηση που έχει για τη ζωή του. Ήτοι τα κύρια ριζώματα του κάθε ανθρώπινου όντος βρίσκονται στο φυσικό-αντικειμενικό Κόσμο, στο ανθρώπινο γένος (είδος) και στον εσωτερικό του κόσμο. Ο προσωπικός μας εαυτός βρίσκεται κατά κάποιο τρόπο στην οπισθοτομία των τριών αυτών κατευθύνσεων.

Ο άνθρωπος μέσα σε αυτούς τους χώρους βρίσκει τα ερείσματά του, που συνήθως είναι και **εμπόδια για την ελευθερία** του. Βασική του επιθυμία είναι να τους γνωρίσει μέσα από τα ερεθίσματα που παίρνει με τα αισθητήρια όργανά του, να σχηματίσει αντίληψη μέσα από εικόνες- μορφές που ο νους του σχηματίζει. **Να τους τακτοποιήσει, ως σχήματα** προβλέψιμα και να νιώσει ασφάλεια, έτσι σε κάποιο βαθμό μπορεί να προβλέψει κάθε μεταβολή που θα προκαλούσε καταστροφή στον ίδιο. Ακριβώς τα όργανά του είναι σχεδιασμένα να διακρίνουν κυρίως τις **μεταβολές** σε ήχους, παραστάσεις και καταστάσεις. Οι δυνατότητες και τα μεγέθη που διακρίνει είναι στα δικά του μέτρα. Με άλλα λόγια δε μπορεί να δει(με γυμνό μάτι και αυτί) σε μεγάλες αποστάσεις, ούτε όλη τη γκάμα του φωτεινού φάσματος, ούτε τα σχήματα πέρα από εκείνα που έχει συνηθίσει να αντιλαμβάνεται. **Με την ανάπτυξη των νοητικών ικανοτήτων και κυρίως των τεχνολογικών εργαλείων κατορθώνει να πολλαπλασιάσει προς μέγιστο άπειρο, αλλά και προς το ελάχιστο άπειρο τα μεγέθη θεώρησής του.**

Από την πλευρά των ανθρώπινων συνόλων «αισθάνεται» κυρίως, όσα τον εγγίζουν συναισθηματικά... με τα ανθρώπινα σύνολα κυρίως, αλλά και με τους άλλους δυο σημαντικούς χώρους συνδέεται με σχέσεις αλληλουχίας. Οι σχέσεις αυτές στο επίπεδο του ανθρώπου **λαμβάνουν μορφή αξιών**, που σημαίνει ότι **διατηρούνται σε χρόνο και τόπο ουσιαστικά σταθερές**.

Σημαντική και συνάμα μοναδική ιδιότητα του ανθρώπου είναι το ότι με βάση την αναπτυγμένη του **συνείδηση**, που αναδύεται από μια ολιστική σύνθεση **νοητικών, συναισθηματικών και πνευματικών** ιδιοτήτων του δίνει τη **μοναδική αρετή να θεωρεί** τόσο τον αντικειμενικό, όσο και τον ανθρώπινο κόσμο και μάλιστα και το εσωτερικό κόσμο ως αντικείμενο έρευνας και γνώσης. Αυτό **καθίσταται δυνατόν, γιατί ο άνθρωπος βγάζει ένα είδος ενέργειας που τον οδηγεί σε ανώτερο επίπεδο θεώρησης**.

Με αυτή τη δυνατότητα κατορθώνει την **αυτογνωσία**, την **προσέγγιση της πραγματικότητας και τη μεταβλητότητα της κοινωνίας**. Παράλληλα μπορεί να συνθέτει τη γνώση, τα συναισθήματα και τις βουλήσεις προς στόχους που συνιστούν **αξίες**. Αυτή είναι η **βασική ιδιότητα- ικανότητα (αρετή) που καθιστά τον άνθρωπο συνειδητό homo educandus (επιδεκτικός αγωγής)**.

Ο άνθρωπος είναι το μοναδικό έμβιο ον που διαμορφώνει το καλούμενο **πρόσωπο**. Είναι **ιδιότητες που αναδύονται από την αρμονική σύνθεση πολλών αρετών γνωστικών, αισθητικών και ηθικών**. Ως πρόσωπο ο άνθρωπος επιγραμματικά θα λέγαμε : **σκέπτεται, αισθάνεται και ενεργεί**. Είναι **τα τρία βασικά ενεργήματα, που συνθέτουν μια ανθρώπινη προσωπικότητα**.

Το σκέπτεσθαι ως αξία, είναι η φυσική, βιολογική, νοητική και ψυχική σύνδεση του ατόμου με το φυσικό κυρίως περιβάλλον και όχι μόνον. Ο άνθρωπος έχει το μοναδικό προσόν της **αυτοσυνειδησίας**, δηλαδή να θεωρεί και τον ίδιο τον εαυτό ως αντικείμενο γνώσης, αλλά και τους λοιπούς συνανθρώπους του, ως άτομα- πρόσωπα και ως σύνολα. Με το σκέπτεσθαι δημιουργεί την **αντίληψη της πραγματικότητας**, ως απόρροια της γνώσεως και εξασφαλίζει τις συνθήκες επιβιώσεώς του και ασφάλειας. Εκεί προσαρμόζει στα πλαίσια των δυνατοτήτων του την ζωή του μέσα σε μια οικοφωλιά. Κύριο έργο αυτού του ενεργήματος είναι η προσέγγιση της **αλήθειας**. Ένα **αίσθημα ασφαλείας** δημιουργείται και αποφεύγεται το άγχος του στρες και του φόβου. Ήδη βρισκόμαστε στον **«αστερισμό της Αλήθειας»**. Το οπλοστάσιο είναι ευρύτατο. Ήδη υπάρχει μια συσσωρευμένη εμπειρία και γνώση του ανθρώπου από τότε άρχισε να καταγράφει και να μεταδίδει προφορικά στους επιγόνους του. Είναι **το πνευματικό καταπίστευμα των προγόνων μας**. Ένας πολύτιμος ξεχωριστός Κόσμος που ήδη μπαίνουμε με τη δική μας προσπάθεια. Είναι ο χώρος της **φιλοσοφίας, των θρησκειών, των επιστημών. Είναι κατά βάσει το «βασιλείο» του Λόγου**.

Τα ερεθίσματα μέσω των αισθητηρίων οργάνων καταγράφονται ως συγκινήσεις, **συναισθήματα**, ενδιαφέροντα και προκλήσεις μέσα στο εσωτερικό κόσμο μας, όπου είναι καταγεγραμμένα και τα ορμέμφυτα και ένστικτά μας, όπως και τα εγγράμματα (παλαιές) συνήθειες και πεποιθήσεις. Παρά το ότι θεωρούμε ως έδρα των συναισθημάτων την καρδιά, εντούτοις, στην πραγματικότητα συνιστούν λειτουργίες του ίδιου του οργάνου της σκέψης, **του εγκεφάλου**. Τα συναισθήματα σε συνδυασμό με τα **εγγράμματα** των εμπειρικών, αλλά και **τις ορμές** που έμφυτες ενυπάρχουν για την επιβίωσή μας, τη διαίωνιση του ανθρώπινου είδους και την ασφάλειά μας **παράγουν δυνάμεις ενέργειας και δράσεως**.

Τα συναισθήματα ενέργειας και δράσεως επηρεάζονται και εξισορροπούνται με τη δύναμη **του νου** και δημιουργούν γόνιμο κλίμα **ανάδυσης αξιών, πεποιθήσεων και πιστεώ**. Στην περίπτωση ισορροπίας εσωτερικών επιθυμιών και επιδράσεων της εξωτερικής πραγματικότητας (συμπεριλαμβανομένου και του ανθρώπινου περιβάλλοντος) ένα **αίσθημα ευεξίας και ηδονής** αναπτύσσεται στο ψυχικό μας κόσμο. Τότε λέμε ότι βρισκόμαστε **στο κάλλος και την ωραιότητα**.

Οι αξίες, ως έννοιες σχέσεων με το περιβάλλον και κυρίως το ανθρώπινο έχουν θετικό χαρακτήρα, όταν οδηγούν σε πράξεις του **αγαθού**. Ένας διαρκής διάλογος **αλήθειας, ομορφιάς και αγαθού** μάς εξασφαλίζει **τις ασφαλείς, ωραιές και ωφέλιμες πεποιθήσεις και πιστεώ, που τελικά κρυσταλλώνονται ως υγιή εγγράμματα στη ψυχή μας για περαιτέρω ανάπτυξη της προσωπικότητάς μας**. Το ευτύχημα είναι ότι έχουμε ένα **υπέροχο όργανο με τεράστιες δυνατότητες τον εγκέφαλο!**

Ζούμε σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από μια ασύλληπτη πολυπλοκότητα, μια εποχή της πλησμονής, της οικονομικής Παγκοσμιοποίησης και των πολλαπλών παγκοσμιοτήτων. Εποχή των ταχύτατων εξελίξεων σε όλους του τομείς και των άπειρων αντιθέσεων. Ζούμε σε έναν Κόσμο που τον θεωρούσαμε κόσμο, γιατί ήταν ένα σύνολο που ακολουθούσε σταθερούς κανόνες, τους οποίους ο άνθρωπος με την οξύτατη κρίση του προσπαθεί να συλλάβει. Και όμως, αυτός ο Κόσμος, αποδεικνύεται επιστημονικά πλέον, ότι **μόνο σταθερός δεν είναι**. Ένα μόνον σίγουρο και «σταθερό» υπάρχει η **αβεβαιότητα**. **Ναι η μοναδική βεβαιότητα είναι η ... αβεβαιότητα**.

Ενώ ο άνθρωπος έχει αναπτύξει τεράστιες δυνατότητες σε άπειρους τομείς και έχει κατακτήσει γνωστικά πελώριους χώρους που κάλυπταν το χάος και το σκότος, η αμάθεια και η δεισιδαιμονία. Ενώ βρισκόμαστε ουσιαστικά στην εποχή της γνώσης, πάλι βρισκόμαστε σε ένα **χάος επιλογών και αγνώστων δεδομένων**. Το άτομο, παρά το ότι έχει αποκτήσει πολύ περισσότερα αγαθά (υλικά), έχει γνώσεις και εργαλεία, με τα οποία αντιμετωπίζει πολλά από τα δεινά που μας προκαλεί το περιβάλλον και έχει βελτιώσει σε σημαντικό βαθμό τις σχέσεις του με τους άλλους συνανθρώπους του, ανέπτυξε «καλύτερο» πολιτισμό και παράλληλα είναι σε θέση να γνωρίζει πολύ καλύτερα και τον εσωτερικό του κόσμο, εντούτοις **απέχει πολύ από το να έχει βρει αυτό που ο Αριστοτέλης έλεγε «ευ ζην»**. Δηλαδή **μια ευτυχισμένη ζωή**.

Αυτή ευτυχισμένη ζωή είναι ένα όνειρο, επιδίωξη και φαίνεται ότι εξαρτάται από άπειρους παράγοντες, αστάθμητους. Αλλά **προπαντός εξαρτάται από την ισορροπία των δικών του εσωτερικών του δυνάμεων –αντοχών και των αντίστοιχων δράσεων του εξωτερικού και ανθρώπινου περιβάλλοντος. Η ευεξία που απαιτεί η ευτυχία είναι ένα λεπτότατο σημείο δυναμικής συνθετικής ισορροπίας, η οποία είναι αποτέλεσμα πολλαπλών επιμέρους συσχετισμών και συνθέσεων, που παρουσιάζουν έναν άπειρο επίσης συνδυασμών όσων και οι άνθρωποι και όχι μόνον.** Και όμως πάλι εμφιλοχωρεί η απορία: μια υποτιθέμενη τέτοια ευτυχισμένη ζωή, που θα χαρακτηριζόταν από μια απόλαυση διάρκειας, θα ήταν η ιδανική συνθήκη διαβίωσης, **αν δεν υπήρχαν και οι περιπτώσεις αλλαγών και μεταρρυθμίσεων, που πάντοτε σχεδόν είναι αποτελέσματα και συνέπειες «εκτροπών»!**

Ένα άλλο μετέωρο ερωτηματικό μας βασανίζει: είναι δυνατόν να υπάρξει «ιδανική» **κοινωνία**, η οποία να εξασφαλίζει, δηλαδή, την ιδανική αρμονία, ώστε να ζουν ευτυχισμένοι όλοι οι άνθρωποι; Επίσης απόλυτα τέλειος άνθρωπος είναι δυνατόν να υπάρξει ποτέ; Με την εκτίμηση ότι και στα δύο ερωτηματικά θα δοθεί μάλλον, αρνητική απάντηση, είναι λογικό να υπάρχει πάντοτε μια «φυσιολογική» **δυσαρμονία** μέσα σε κάθε κοινωνία και ειδικότερα μεταξύ των ανθρώπων. Όσο μεγαλύτερη είναι αυτή η δυσαρμονία τόσο είναι μεγαλύτερο και το κακό που προκαλείται στα μέλη της Κοινωνίας, τα άτομα. **Όσο καλύτερη είναι η αρμονία τόσο πιο ανεκτό είναι και το κακό που βαραίνει τους ανθρώπους.**

Απλούστατα, όταν έχουμε κοινωνία που λειτουργεί αρμονικά παράγεται καλύτερο έργο και επωφελούνται τα άτομα περισσότερο. Στην αντίθετη περίπτωση κάποιος επωφελούνται από την ταλαιπωρία των άλλων. Το πρόβλημα είναι να βρούμε τις καλύτερες δυνατές συνθήκες **συνύπαρξης και συνεργασίας των ανθρώπων και όχι να μηδενίσουμε παντελώς την αταξία.**

Η κοινωνία ενεργοποιείται μέσα σε ένα πλέγμα άλλων κοινωνιών και συστημάτων με άπειρες αλληλοεπιδράσεις. Έτσι ζούμε ήδη μέσα σε ένα «παγκόσμιο χωριό». Μέσα στο είναι μας έχει εισχωρήσει επιρροή από ποικίλους πολιτισμούς της Γης, τις περισσότερες φορές χωρίς αυτό να γίνεται συνειδητό. Είμαστε όλοι μας αλλοιωμένοι, αλλά **έχουμε την πεποίθηση**, ότι είμαστε **αυθεντικοί, είμαστε οι εαυτοί μας!** Κάθε άλλο. Είμαστε υποκείμενα και θεωρούμε τον εαυτό μας ως σημείο αναφοράς των πάντων, αλλά ταυτόχρονα είμαστε και αντικείμενα, **όπου ενασκούνται κάθε είδους επιρροές από το περιβάλλον, φυσικό και ανθρώπινο.**

Ο κόσμος γύρω μας είναι κατά βάση καθρέφτης των δικών μας δυνατοτήτων αντίληψης και των προθέσεών μας. Ο καθένας μας έχει μια ξεχωριστή κοσμοαντίληψη. Ο καθένας μας είναι **μια ξεχωριστή ύπαρξη**, που ομοιά της **δεν έχει υπάρξει** και ούτε πρόκειται να υπάρξει. Μας χαρακτηρίζει τον καθένα μας μια **μοναδικότητα, μια ταυτότητα.** Αλλά είμαστε και μέλη της κοινωνίας στην οποία ζούμε. Η μοναδική ύπαρξή μας παίρνει νόημα μόνον μέσα στην Κοινωνία. Μόνον με την ετερότητα συνυφασμένη με τη δική μας ταυτότητα **υπάρχουμε**, άλλως είμαστε αίολοι! Έτσι δεν μπορούμε να συζητήσουμε για ταυτότητα αν δεν λάβουμε υπόψη και τον άλλον και μάλιστα μέσα σε ένα χωροχρονικό, κοινωνικοφυσικό περιβάλλον.

Είμαστε λοιπόν υποχρεωμένοι να αλιεύσουμε στοιχεία από ένα τουλάχιστο τριπλό «χαοτικό» χώρο. Ένα **χώρο συμπαντικό, γήινο και αντικειμενικό κόσμο** που είναι ένα άπειρο, άγνωστο στο ανθρώπινο γένος, από που όμως εκείνο προέρχεται και το οποίο προσπαθεί να κατανοήσει αλλά και να κατακτήσει. Ένα **χώρο εσωτερικό της ανθρώπινης ύπαρξης**, ο οποίος παρά το ότι τον έχουμε πάντα «μπροστά μας», εντούτοις λίγο τον γνωρίζουμε ακόμη, αλλά **παρά πολύ μας επηρεάζει.** Και τέλος ένας τρίτος **χαοτικός κόσμος είναι το ανθρώπινο περιβάλλον**, που ξεκινά από το εγγύτερο κοινωνικό κύτταρο που είναι η **οικογένειά μας** και φθάνει πλέον να καλύπτει όλη πλέον την πλανητική επιφάνεια, αλλά ενασκει σφοδρή επίδραση στα άτομα.

Δεν πρέπει, όμως, να ξεχνάμε ότι αυτοί οι τρεις παραπάνω χαοτικοί και άπειροι χώροι για μας, **αλληλοεπηρεάζονται μεταξύ τους** και συνιστούν ένα πολλαπλά πολύπλοκο πλέγμα μέσα από το οποίο διαπερνά υποχρεωτικά κάθε δικό μας ενέργημα. **(Συνέχεια στο επόμενο)**

Δημήτρης Μπάκας
09 Μαρ. 2023